

Rovnováha v naší krajině

Jak jí lze dosáhnout novelou zákona o myslivosti

Nedojde-li urychleně k nastolení rovnováhy mezi stavy spárkaté zvěře a stavem lesních porostů, skončí miliardy investované do obnovy lesů v žaludcích přemnožené zvěře. Druhově pestré a odolnější lesy se beze změn nepodaří vypěstovat.

Novela zákona o myslivosti musí obsahovat skutečná řešení: důsledné změny ve způsobu plánování lovu, posílení práv vlastníků pozemků a další důležité úpravy. Neměla by zapomenout ani na omezení ilegálního lovu chráněných druhů živočichů.

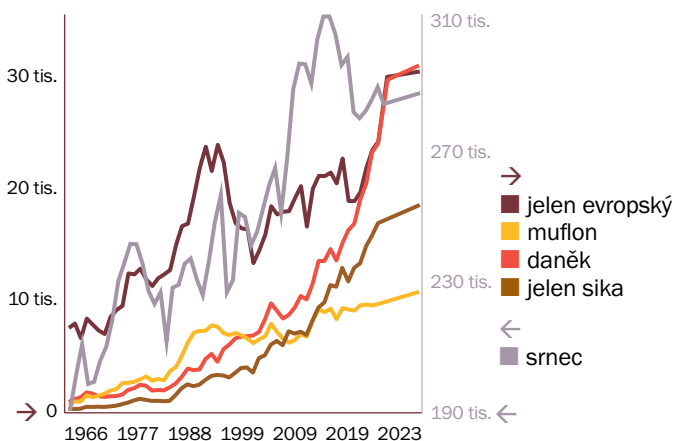
Spárkatá zvěř v českých lesích

Jelení a srnčí zvěř do českých lesů přirozeně patří. Podobně jako koroptve, poštolky, ježci, kuny a další živočichové plní v ekosystému důležité funkce. Naši předkové však do českých lesů dovezli další, exotické druhy – hlavně muflony, daňky nebo jeleny sika. **Zásadní problém tkví v přemnožení původní i nepůvodní spárkaté zvěře, místo regulace se ale jejich početní stavy naopak ještě zvyšují.** Vlci a rysové, kteří v přírodě zajišťují regulaci spárkaté zvěře, na velké části území ČR chybí. A i ve většině oblastí, kde se tyto velké šelmy vyskytují, je početnost spárkaté zvěře natolik neúnosná, že je i zde nutná regulace lovem myslivci.

Jelení populace mnohde dosahují až patnáctinásobku přírodního stavu, přičemž myslivci přiznaný počet jelenů a laní se u nás mezi roky 1966 a 2023 více než zdvojnásobil. Populace nepůvodních druhů narostla ještě více: přiznaný počet daňků za stejné časové období stoupl jedenáctinásobně, jelena sika více než jedenatřicetkrát! Přiznaný nárůst počtu prasat divokých je dokonce více než pětatřicetnásobný.

Všechna dostupná data ukazují, že současné počty zvěře jsou výrazně větší, než kolik myslivci vykazují a než je krajina schopna nekonfliktně užít. Graf č. 2 ukazuje, jak se u vybraných druhů spárkaté zvěře liší vykazované počty zvěře od skutečnosti. Porovnává tzv. normované stavy (tj. legislativně maximální možné) s počty zvěře oficiálně přiznané mysliveckými sdruženími a minimálními reálnými stavy. Reálné početní stavy jsou vypočteny metodou zpětného propočtu podle vzorce Ministerstva zemědělství, tedy na základě výše odlovu za poslední tři roky a poměru pohlaví v populaci. **Grafy potvrzují absolutní selhání dosavadního systému mysliveckého hospodaření.**

Graf č. 1: Početní stavy přiznané myslivci r. 1966–2023

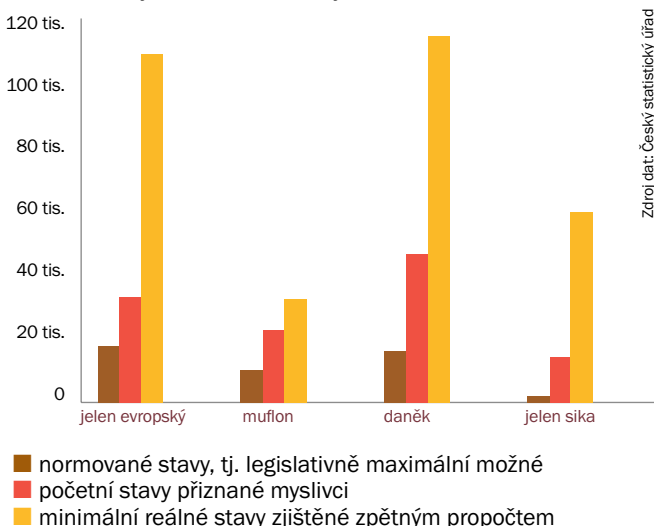

Škody v lesích

Národní inventarizace lesů zjistila, že zvěř vážně poškodí zhruba 35 % stromků do výšky 1,3 metru, a to přitom nezapočetla veškerá poškození (např. boční okus). Listnáče (45%) a jedle (46%) zvěř okusuje mnohem více než smrky. Hodnocení škod zvěří, které pro Ministerstvo zemědělství v roce 2015 zpracoval IFER – Ústav pro výzkum lesních ekosystémů a které zahrnuje i boční okus, spočetlo, že **na polovině území republiky je nějakým způsobem poškozeno více než 75% mladých listnáčů a jedlí a na čtvrtině území republiky zvěř poškodila dokonce téměř všechny mladé listnáče a jedle** (konkrétně 97 %). Od té doby ale početní stavy spárkaté zvěře ještě více narostly.

Některé stromky lze ochránit oplocením, obalováním vršků jednotlivých sazenic nebo natíráním přípravkem proti okusu. Tato opatření jsou však velmi nákladná a jen částečně a pomístně řeší důsledek, neřeší plošnou příčinu problému. Současně obrovské plochy po rozpadu smrkových lesů, na kterých je třeba umožnit obnovu lesa, oplotit nejde. Stejně tak není možné ochránit většinu přirozeného zmlazení, tedy stromků vyrůstajících ze semen.

Graf č. 2: Myslivecké statistiky versus realita

Ekonomické ztráty

Okus, loupání a především spásání a úplné zničení stromků způsobuje obrovské finanční ztráty. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů (ÚHÚL, 2020) je spočetl na minimálně 3,3 až 3,5 miliard Kč ročně s tím, že k této částce je nutné připočítat náklady na ochranu lesů proti škodám zvěří, část nákladů na umělé zalesnění porostů, škody z mimořádných opatření způsobených nadměrným poškozením lesa zvěří, i náklady na ekosystémové škody jako je například unifikace druhové skladby lesů a mechanická či ekologická destablizace porostů. Jiné analýzy na základě jiných parametrů a jiné metodiky dospěly k řádově podobným výsledkům (Erber 2019 – 4,9 miliard Kč ročně, VÚLHM 2023 – odhadl náhrady za okus, loupání a náklady na ochranu lesa na 2,5 miliardy Kč ročně + další nevyčíslené). Turek (2022) vyčíslil škody na lesích (včetně nákladů na ochranu lesa) v zemědělství a v dopravě na 7 miliard Kč ročně. Vlastníci ovšem mohou žádat o náhradu jen u části těchto škod. Vyhláška č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích, část skutečných škod nepostihuje. Náhradu za tyto škody je navíc velmi obtížné po myslivcích vymáhat, jelikož v případě rozporu musí vlastník zaplatit soudního znalce a škodu vymáhat soudně, což je velmi drahé a v naprosté většině se to vlastníkům nevyplatí. Z těchto důvodů se vlastníkům podaří ročně vymoci náhradu škod pouze v rádech desítek milionů korun, čímž zcela účelově argumentuje Českomoravská myslivecká jednota. **Škody na zemědělských pozemcích a plodinách jsou pak odhadovány na další 1,5 až 2 miliardy ročně (ÚHÚL, 2020).**

Ekologické důsledky

Nadměrné poškozování mladých stromů zvěří má velmi závažné ekologické důsledky. V lesích často nemohou růst jiné dřeviny než ty, které vysadí a nákladně chrání lidé. **Okusování**

brání takzvané přirozené obnově, tedy odrůstání semenáčků, jež jsou pro les vhodnější a pro majitele lesů značně levnější. Proto 82 % nových stromků v našich lesích tvoří nákladnější umělá výsadba. Přitom lesy vzniklé z přirozeného zmlazení jsou odolnější než ty z umělé výsadby. A potenciál přirozené obnovy je obrovský. Jak dramatický je to problém, ukazuje porovnání možností přirozené obnovy lesů v oplocených plochách s omezeným přístupem zvěře a mimo ně. Například v oploceném kusu lesa u Sv. Anny v Brdech bylo monitoringem zjištěno, že v oplocence je 6 088 stromků z přirozeného zmlazení na hektar a mimo oplocenku 1 666 kusů na hektar. Jedle přitom bylo v oplocence 24 % a mimo oplocenku žádná. Malých listnáčů bylo v oplocence 60 % a mimo ni 7 %.

Zvěř spásá přednostně listnáče a jedle – tedy dřeviny, které potřebujeme do lesů naléhavě vrátit kvůli postupné přeměně umírajících smrkových monokultur na smíšené porosty. V důsledku spásání však může v budoucích lesích z původně smíšené výsadby zůstat zase jenom smrk. Přemnožení spárkaté zvěře ochuzuje ekosystém i v jiných ohledech. Výzkumy potvrdily, že nadměrné spásání ničí přirozenou strukturu lesa a připravuje o domov mnoho druhů ptáků. Těm zároveň ubývají zdroje potravy. Spárkatá zvěř ničí plošným vypásáním byliny, včetně ohrožených druhů. Silně poškozené jsou i naše národní přírodní rezervace. Vědci z brněnské Lesnické a dřevařské fakulty zjistili, že zvěř spásala většinu listnatých stromků na Pradědu a v dalších rezervacích. O svůj domov tak přichází nespočet dalších druhů zvířat a rostlin, které ke svému životu les potřebují. Upřednostňovat pouze určitou skupinu zvířat, v tomto případě spárkatou zvěř, je krátkozraké.

„Z pohledu ochrany lesa není pochyb, že obnova lesa bez snížení stavů spárkaté zvěře a efektivní chemické a mechanické ochrany lesa nebude možná.“

(Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2019, MZe 2020)

Novela zákona o myslivosti předložená vládou je dlouho vyjednávaným kompromisem mezi vlastníky lesních a zemědělských pozemků, lesníky, zemědělci, ochránci přírody a představiteli Českomoravské myslivecké jednoty. Obsahuje tyto zásadní změny:

1. Plánování lovu podle míry škod a kontrola lovu.

V zásadách chovu stanovuje nejen povinnost udržovat početnost zvěře tak, aby neklesla pod minimální stav, ale také určuje strop pro její početnost a nastavuje rovnováhu mezi lesem a zvěří. To znamená, že početní stavy zvěře nesmí překročit přiměřenou míru poškození lesních ekosystémů: vysoké škody = vysoký odlov, přiměřené škody = udržování populace na stejné úrovni, nízké škody = možné zvýšení početnosti spárkaté zvěře. K tomu zavádí i kontrolu lovu tak, aby jej myslivci nevykazovali jen formálně na papíře. Kontrolu umožní nezaměnitelným způsobem provedené fotografie uloveného kusu zvěře. Vhodné by bylo doplnit jako variantu předkládání tzv. markantů (důkazů o ulovení zvěře některou částí těla – např. slecha, čelist apod.), obdobně jako to již řadu let běžně funguje u divokých prasat.

Přiměřenou míru škod pak bude definovat vyhláška. Tu musí Ministerstvo zemědělství předložit zároveň s novelou zákona. Bez znalosti prováděcích předpisů, které jako jediné mohou zajistit funkční nastavení plánů lovu, není možné vést odbornou diskusi o návrhu novely zákona o myslivosti. Budou-li napsány špatně, bude spárkatá zvěř i nadále spásat většinu

mladých stromků a vlastníci i veřejný sektor budou každoročně ztrácet miliardy korun. K posouzení nestačí teze vyhlášky, ale musí být jasný limit poškození lesa, při kterém se zvyšuje či snižuje plán lovu.

Návrh novely správně umožňuje chov invazivně se šířícího asijského jelena siky pouze v oborách. Postup, jak toho reálně dosáhnout, by bylo vhodné do novely doplnit. Sika se kříží s jelenem evropským, a likviduje tak náš původní druh a jeho genofond.

2. Posílení práv vlastníků pozemků.

Organizace zastupující vlastníky více než poloviny honebních pozemků v ČR upozorňují, že spárkatá zvěř ničí jejich majetek a zejména menší vlastníci se nemohou účinně bránit ani řádně uplatňovat škody v reálné výši. Výkon práva myslivosti by měl být v maximální možné míře spojen s vlastnictvím jako součástí lesnického či zemědělského hospodaření v krajině. Nynější stav je pozůstatkem komunistického režimu, v němž myslivecké hospodaření je od zemědělského a lesnického odděleno a sleduje jiný cíl – maximalizaci početních stavů zvěře.

a) Umožnění lovu prasete divokého, jelena siky a netrofejové ostatní spárkaté zvěře vlastníkům a pachtýřům na jejich vlastních, resp. jimi obhospodařovaných pozemcích, čímž ochrání svou úrodu, louky či les. Podmínkou je samozřejmě splnění všech zákonných povinností a dalších pravidel, i ztráta nároku na náhradu škody, když vlastník možnost lovu vlastními silami využije.

b) Snížení minimální výměry honitby ze současných 500 ha na 250 ha. To umožní středním vlastníkům uskutečnit vlastní honitbu a plně převzít zodpovědnost za myslivecké hospodaření tam, kde myslivci dlouhodobě neplní náležitě regulační roli. Zároveň to posílí vliv menších vlastníků na rozhodování v honebních společenstvech.

Navržené snížení výměry je kompromisem. V období první republiky byla minimální výměra honitby stanovena na 115 ha, obdobně jako je tomu dodnes v Rakousku nebo Německu.

Snížení minimální výměry honitby není na úkor životních nároků zvěře. Hranice honiteb jsou čistě administrativním a organizačním prvkem pro výkon práva myslivosti a s nároky zvěře nesouvisí. Potřeby zvěře se odvíjejí od geografických podmínek a způsobů lesnického a zemědělského hospodaření v krajině. Životní teritorium jedince se například u srců pohybuje v řádu stovek hektarů, u jelenů pak v řádu tisíců hektarů. Výrazné snížení minimální výměry honitby požaduje také odborně zdůvodněné stanovisko Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně.

3. Vyřazení chráněných a ohrožených druhů živočichů ze seznamu myslivci obhospodařované zvěře.

Cílem je mimo jiné omezit ilegální lov chráněných živočichů, jejichž zařazení na seznam zvěře je anachronismem a rozdmýchává spory o kompetence v rozhodování o regulaci některých z nich. Zařazení na seznam zvěře, byť chráněné, posilovalo míru ilegálního lovu některých druhů, které myslivecká tradice považuje za „škodnou“. Je proto zapotřebí, aby druhy, které nepotřebují mysliveckou péči, byly ze seznamu zvěře vypuštěny. Tím není nijak dotčena možnost regulace těchto zvířat myslivci v případech, že taková potřeba nastane, například problémových jedinců.

Návrh novely je potřeba doplnit o vyřazení dvou druhů ptáků ze seznamu lovné zvěře, a to celoevropsky ohrožené kachny poláka velkého a poláka chocholačky. Ty jsou nyní dokonce zařazeny do kategorie zvěře, kterou je možno lovit.

Opakovaným každoročním okusem mladých buků vznikají „bonsaje“, listnáče nemohou růst, naději mají pouze smrky.

Po okousání vrcholu nejmladší stromky většinou odumírají.

Při loupání a ohryzu se do mladých stromů dostává houba, a ty po několika desetiletích odumírají na hnilobu nebo je oslabené napadají škůdci a dřevo je hnilobou znehodnoceno.

Rozdíl mezi vitální výsadbou kombinovanou s přirozeným zmlazením v oplocence a v jejím okolí, kde přirozené zmlazení spase zvěř.

Mimo oplocenku spárkatá zvěř spase přirozené zmlazení, zejména listnáčů a jedle, odrůstají jenom některé smrčky.

Zdroje informací uvedených v tomto listu najdete zde:

Mýty a fakta o novele a další důležité informace o tématu naleznete na webu myslivostudrzitelne.cz.

Asociace soukromého zemědělství ČR je největší selskou stavovskou a profesní organizací zastupující zájmy zhruba 85 % klasických zemědělců v ČR, kteří hospodaří v součtu na 38 % zemědělské půdy v ČR. ASZ ČR je tvořena 50 regionálními a oborovými organizacemi, které dohromady představují členskou základnu více než 7,5 tisíce převážně zemědělských subjektů.

Český svaz ochránců přírody se zabývá praktickou ochranou přírody, má 7 000 členů a přes 30 000 příznivců. Hospodaří na 5 000 ha pozemků.

SVOL Komora soukromých lesů je organizace, která již přes 20 let hájí zájmy více než 300 000 vlastníků soukromých lesů. Společně s obcemi a církevními lesy je sdružená v jedné organizaci, která co do výměry obhospodařuje polovinu všech nestátních lesů v ČR.

Česká společnost ornitologická je největší ochrannou organizací v ČR s 8 tisíci členy a pobočkami ve všech krajích, která byla založena již v roce 1926. Jejím posláním je zkoumat a chránit

ptáky, jejich prostředí a přírodu jako celek a svou činností k tomu motivovat i širokou veřejnost. ČSO je hospodářským subjektem v 6 ptačích parcích.

ProSilva Bohemica je sdružení lesníků propagujících přírodě blízké nepasečné hospodaření, je součástí evropského hnutí ProSilva Europa, které sdružuje stejně smýšlející lesníky z více než 25 zemí. Členové ProSilva Bohemica ovlivňují hospodaření na cca 300 tisících ha lesa, což představuje cca 12 % lesní půdy v České republice.

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Práci Hnutí DUHA podporují desetitisíce lidí, kteří se zapojují do kampaní, a více než 6 000 dárců a dáreků.

Spolek vlastníků honebních pozemků sdružuje malé vlastníky půdy, jejichž práva i majetek jsou poškozovány současnými způsoby mysliveckého hospodaření.

Svoboda zvířat je organizace hájící již přes 30 let práva zvířat. Aktuálně zastupuje téměř 60 tisíc lidí, kteří se postavili za ukončení norování.